Grzybowski Głos (15 list. 1791)

# GŁOS

[illegible]

JÓZEFA

GRZYBOWSKIEGO

[illegible]

MIANY

[illegible]

[illegible]

# GŁOS

JASNIE WIELMOZNEGO JMć PANA

# JOZEFA GRZYBOWSKIEGO

PODSTOLEGO i POSŁA ZIEMI LIWSKIEY

## MIANY

Na Seſsyi Seymowéy 15. Liſtopada 1791. Roku

*w Okoliczności Przedaży Staroſtw.*

NAYIASNIEYSZY KROLU!

PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE RZECZYPOSPOLITEY STANY!

Rozważny i pilny nad każdą ważną Materyą namyſł, nietylko ieſt chwalebny, ale nadto nieodbycie i iſtotnie potrzebny; zbyt iednak długa niepewność zdania, i wahanie ſię, ieſt próżną czasu ſtratą, nabawia troſkliwe umyſły boiaźnią o iakowe podeyścia, i prawdzi opinią o powolnym a trudnym Rządòw Republikanckich działaniu.

Arcy ważna Sprawa urządzenia Staroſtw, niedawno wprawdzie z Proiektu przychodzi pod roſtrząśnienie Waſze Nayiaśnieyſze Stany, ale w Publiczności iuż ona dobrze rozważona, i w niey od każdego z Nas Seymuiących iuż pewno zdanie uformowane bydź muſi.

Nayiaśnieyſze Stany! idzie tu o Sławę Waſzą, o ſławę Narodu: w początkach Seymu były zakłady za Granicą, iż Polacy na wſzyſtko ſię odważą, wſzyſtko poſtanowią, lecz iak przyidzie do Podatkòw, cała gorliwość uſtanie, i opròcz pyſznych okazywań, na niczym ſię ſkończy: z chwałą Narodu przegrały takowe zakłady, lecz co za hańba, co za wſtyd, ieżeliby Ci, co w ten czas przegrali, mieli teraz powòd żałowania, iż ſię drugi raz w podobney niezałożyli Materyi.

Ważnym aż nadto dziełem, do ktòrego się Nayiaśnieysze Stany zabieracie, iest urządzenie Królewszczyzn: pobudki do niego, aż nadto są dostateczne, bo Podatki niedostarczaią tyle, ile na nieodbyte, à oszczędne potrzeba Kraiowa wymaga Expensa, trzeba więc to i prędko i dostatecznie w Urządzeniu Królewszczyzn wyszukać: powtòre, Krolewszczyzny pod chlubnym -- *Panis bene merentium* nazwiskiem, bywały zapłatą, ledwo kiedy Cnoty, ale prawie zawsze przewrotnych intryg, podłości, i odstąpienia powinności Obywatelskich: robiły one, albo ślepo, i bez względnie powoduiące się umysły Kròlom panuiącym, alboli też do buntowniczego i niegodziwego przeciw nim zapalały powstania: uwieczniały w iednych domach dziedziczne możnowładztwo, i tym w Rządzie Republikanckim straszydłem, niszczyły ròwność, dawały sposobność bezkarnego Praw łamania, a słowem rodziły i wzniecały Anarchią: trzeba więc to źrzòdło powszechnego zwalić nierządu, albo raczey przez mądre iego urządzenie, zrobić ie źrzódłem szczęścia i pomyślności Narodu: trzeba odiąć słuszną obawę powstaiącemu Polakowi, by też Starostwa po długich niepewnościach, wròciwszy się nazad do rozdawnictwa Krolów, albo obrzydłey niewskrzesiły Arystokracyi, albo nieznanego dotąd Polakowi iarzma Dezpotyzmu, na karki iego niewcisnęły: pozostaie nawet iedna i niemała obawa, by ta własność Rzpltey; ten drogi i naypewnieyszy Jey Fundusz, z czasem rzeczywiściey, niż przez proiektowaną sprzedaż. dla niey niezginął, iuż to przez ofiary hoynego, i nic nigdy dla swoich Krölów nieodmawia-

iącego

iącego Narodu, iuż to za wspaniałością, wyżey nad zasługi zawsze nadgradzaiącą czyny Obywatelskie: iak tego, tak tamtego, są liczne w Historyi i Prawach świeżych dowody.

To tedy, com tu namienił, iest aż nadto mocnym powodem do nowego urządzenia Królewszczyzn: zastąpić z nich i prędko i obficie niedostatek Skarbu, znieść wszelką obawę, ztąd nietylkoby Ekonomika Kraiowa, ale Rząd polityczny, bespieczeństwo Konstytucyi Rządowey, słowem Naród cały od doświadczonych nieszczęśliwości uwolnić, iest iedynym à aż nadto sprawiedliwym zamiarem.

Przekonanym iuż tedy o słuszności pobudek i zamiaru, zostaie ieszcze przyzwoite obrać śrzodki: z tych wszystkich naypierwey i naynaturalniey przychodzi przedaż tego ogólnego dziedzictwa Narodowego. Do uczynienia z pożytkiem sprzedaży: trzeba śrzodków, trzeba sposobów oney uskutecznienia, mianowicie trzeba, aby w Urządzeniu tych Starostw, do sprzedaży zadość uczynić naturalney sprawiedliwości, w zabespieczeniu losu i Praw niewątpliwych ich Mieszkańców, także wartość ich przez rozgraniczenia dla Rzpltey, ieżeli niepowiększyć, to nieuszczuplić, wszystko to arcy sprawiedliwe i potrzebne, ale w dalekiey i trudney perspektywie, *deficit* zaś Skarbu przytomne, i iuż bez zwłoki zastąpienia wyciągaiące.

Chcąc wprzód Starostwa rozgraniczyć, wartość ich przez Kommissarzów nadzwyczaynych ustanowić, sprawiedliwość dla mieszkańców zapewnić, nad to długiego potrzeba cza-

su,

su, a w tym przeciągu: wiele to ieſzcze odmian okoliczności, z niemi i odmian poſtanowień ſtać ſię niemoże? uſiłowania te, które dziś do poſtanowienia przedaży przeſzkadzaią, niebędąż tym mocniey zabiegać, aby to rozpoczęte dzieło do ſkutku nieprzyſzło, alboli też przed zatamowaniem źrzódła tego, łaſk Rzpltéy nigdy ſprawiedliwie nieſzafowanych: urwać iakową onego część, aby odiętą pożytków dalſzą nadgrodzić nadzieię; nim bowiem przyſzłoby to do ſkutku, dwa, lub trzy przeminą naymniey Seymy, a zatym widzę ia tu *periculum in mora;* ſądzę przeto, iż od przedaży zacząć potrzeba i onę nayrychley uſkutecznić.

To powiedziawſzy, trzeba zaſtąpić tych Kommiſsarzów nadzwyczaynych, których tym ſamym potrzebę oddala ſię, à równie los mięſzkańców Królewſzczyzn, zapewnić i ſposób Jntraty, oraz Danin urządzić.

To dzieło łatwo może bydź przez Kommiſsye Cywilno-Woyſkowe ułatwione: Zeby zaś różnych wcale i do zamiaru nieſtosownych, nieſprawić po Kraiu przyſtosowań; Seym ninieyſzy może temu łatwo zaradzić: na Seſsyach Prowincyonalnych Seymuiący Woiewództwami podzieleni, ſtosownie do natury gruntu troiakiego, poſtanowić mogą wielość robocizny, wielość czynſzu pieniężnego i zbożowego, względnie zawſze nadawane i niezaprzeczénie mięſzkańcom Krolewſzczyzn ſłużące Przywileie i zwyczaie: powtóre, nowy Dziedzic Wſi dotąd Królewſkiey, aby naypóźniey w ciągu lat dwóch, Mappę doſkonałą przez Geo-

metrę

metrę zrobić kazał, onę w Kommiſsyi Woiewództwa ſwego prezentował, i ieden Exemplarz w Archiwum Kommiſsyi złożył, à Kommiſsya maiąc ſobie tym ſposobem rozmiary Królewſzczyzn uſkutecznione, uproporcyonowane przez Seym, czy to robociznę, czy czynſze zbożowe, lub pieniężne, podług okoliczności i położenia Kraiu applikować będzie. Tym ſposobem umnieyſzy ſię koſztu na Kommiſsarzow nadzwyczaynych, bo ich i do wyprowadzania *in ordine* przedaży Luſtracyi zaſtąpić mogą Kommiſsarze Cywilno-Woyſkowi, à to bez względu na oſtatnie Luſtracye, ale z nowych i pilnych indagacyi, w nadgrodę ktòrey to pracy, można Luſtratorom oznaczyć nadgrodę w procencie od wynalezioney wyżſzey nad dawną Intratę Summy.

Nakoniec, ieśli ſię Wam Nayiaśnieyſze Stany zdawać będą koniecznie Kommiſsarze nadzwyczayni, niech będą, co do uſkutecznienia rozmiarów i uproporcyonowania powinności Włościańſkich, lecz ſprzedaż Dòbr wſzelako niech poprzedzi.

Co do ocalenia i nadgrodzenia Praw teraźnieyſzych Staroſtów: znayduię Proiekt Deputacyi arcy ſprawiedliwy, i ieſtem za ocaleniem wiary publiczney, ròwnie i za wyliczeniem dzieſiątey Części wartości, przez nabywaiących dla pewności maiątku Rzpltey, i użycie oney na założenie Banku Narodowego.

Te ia moie Uwagi w tym zamiarze Wam Nayiaśnieyſze Stany przekładam, iż ſądzę, że Proiekt Deputacyi wróci ſię

ci ſię ieſzcze do niéy, dla umieſzczenia żądań Seymuiących, na który to Ja Proiekt, z mieyſca mego nigdy niepozwolę, i chyba *pluralitati* uſtąpię, póki ſprzedaży *ante omnia*, i Luſtracyi położoney nieuyrzę.

*w Drukarni 9tey na Krakowskim Przedmieściu przeciw PP. Bernardynek Nro 454.*